

DR BÜCHLER SÁNDOR: A GOLDZIEHERÉK CSALÁDFÁJÁRÓL

(Befejezés)

A szemészeti irodalomban a külföldön is elismert nagyjelentőségű és úttörő tevékenységet fejtett ki. Ő írta meg az első magyarnyelvű szemészeti kézikönyvet (1890) és a több kiadásban megjelent „Handbuch der Therapie der Augenkrankheiten“ (első kiadás 1880) című munkája évtizedeken át volt a németországi egyetemi oktatás kézikönyve. 1890 óta szerkesztette a „Szemészeti Lapok“ folyóiratot, mely a Budapesti Orvosi Ujság mellékleteként jelent meg és munkatársa volt az Eulenburg által szerkesztett Realencyclopädie der medicinischen Wissenschaften nagy gyűjtőmunkának. A trachoma-kutatás, továbbá a gyogyopedagógiai kezelés és nevelés eszméit Magyarországon dr. Goldzieher Vilmos vetette fel először, kit hivatottsága a Pázmány Péter tudományegyetemen 1878-ban magántanárrá, ugyanott 1898-ban a szemészet rendkívüli tanárává, a Szent Rókus-kórházban Budapest székesfőváros legnagyobb szemészeti osztályának főorvosává emelt.

Gazdag irodalmi munkásságának összefoglalása curriculum vitae-jével együtt a vallás- és közoktatásügyi miniszternek benyújtott nyomtatványban jelent meg 1907-ben.

Dr. Goldzieher Vilmos 1881 február 27-én nőül vette tószegi Freund Henrik földbirtokos Berta leányát (született Nagybecskereken 1858 aug. 5, meghalt Pesten, 1927 okt. 30). Fiúk, dr. Goldzieher Miksa (szül. Budapesten, 1883 okt. 5) már gyermekkorában az orvosi pálya felé vonzódott. Egyetemi éveit Budapesten, Lipcsében töltötte, orvosdoktorrá avatása után tanulmányuton járt Párizs, Freiburg, Düsseldorf, Berlinben. Előbb gyakornok, utóbb tanársegéde volt dr. Pertiknek, a kórbonctan professzorának. Később a Pázmány tudományegyetemen elnyerte a docenturát, majd rendkívüli tanár lett ott, a budapesti Rókus-kórházban pedig vezető proszektor. A háború kitörésekor bevonult frontszolgálatra főorvosi rangban, a II. hadsereg közegészségi bizottságába beosztva vezető szerepet vitt a háborús járványok elfojtásában. Harctéri szolgálataiért a Ferenc József-rend lovagkeresztjével jutalmazták. A Károlyi-kormány alatt a járványügyek kormánybiztosaként működött. A tanácsköztársaság idején akarata ellen hivatalában visszatartva, vezette az egészségügyi ügyeket, 1920-ban Bécsben, 1925-ben Newyorkban telepedett meg, ahol tudományos és széleskörű gyakorlati orvosi működést fejt ki. Goldzieher Miksa a mellékvese- és a hormonkutatás alapvetőinek egyike.

Dr. Goldzieher Miksa 1911 február 23-án kötött házasságot Strasser Alfréd terménykereskedő Margit leányával (szül. Budapesten, 1888 okt. 6); gyermekeik: Lucia Teodora (szül. Budapesten, 1912 február 23) műtörténész-író, az orvosnak készülő Beatrix Roze (szül. Budapesten, 1914 április 11) és József Vilmos Tibor (szül. Budapesten, 1919 szept. 21) orvostanhallgató.

Dr. Goldzieher Vilmos professzor leánya, Klára (szül. Budapesten, 1881 december 24). A festőnői pályára lépett, de fiatalsága óta a pszichológia és karakterológia iránt érdeklődött. Tudományos előkészületeit magyar és külföldi klinikákon, kórházakban végezte. 1914-ben Hollandiában elsajátította a „batik“ szövetfestést, melyet meghonosított Magyarországon. A háború után a pszichológia felé fordult buzgón és az írás tanulmányozására specializálódott; az Apponyi Poliklinika idegosztályán tanulmányozta a kóros írásokat, ezzel párhuzamosan az Állami beszédhibákat javító intézetben végzett önálló kutató munkát, 1928-ban a berlini Charité és Egyetem lélektani intézetében, utóbb a Hekscher-alapítvány müncheni agysérült-gondozó intézetében. 1930-

ban megalapította a Magyar Írástanulmányi Társaságot, melyben a társelnöki tisztet vállalta, 1931-ben megszervezte a Magyar Íráskutató Intézetet.

Goldzieher Klára, akit 1900-ban feleségül vett Román Aurél műszaki vállalkozó (szül. Budapesten, 1873 márc. 8), a grafológia és annak különösen orvosi és pedagógiai jelentőségének világszerte méltányolt művelője; 1931-ben Bálint Antal tanárral megszerkesztette a „Graphodin“ nevű írásvizsgáló műszert.⁸⁴ Tudományos dolgozatai magyar, német, angol nyelven jelentek meg, értékes munkássága következtében 1931-ben kinevezték a budapesti kir. büntető törvényszék hites írásszakértőjévé.

Dr. Goldzieher Vilmos professzor testvérei: Miksa (szül. 1850 nov. 18, megh. 1880), Mária (szül. 1853 január 22, meghalt 1891 június 27), Herzog Ödön magyar államasúti főfelügyelő neje, Edouard, a brüsszeli Goldzieher-Penso bankház társtulajdonosa (szül. 1858, meghalt 1926) és Ilona (szül. 1860 nov. 21, meghalt 1931 dec. 20), a budapesti felsőbb leányiskola sok évtizeden át tanára, a magyar zsidó nők egyik legmagasabb rendű jelensége. Goldzieher Ilona felesége volt dr. Bacher Vilmosnak, a budapesti Ferenc József országos rabbiképző intézet igazgatójának (szül. Liptószentmiklóson 1850 január 12, megh. Budapesten 1913 dec. 24). A zsidótárgyú tudomány ezen világhírű jelesét ismerteti a „Bacher Vilmos élete és működése. 60-ik születésnapja tiszteletére, 1910 január 12“ című gyűjteményes munka, melyet igazgatói állásában utóda, dr. Blau Lajos adott ki (Budapest 1910).⁸⁵

Ugyancsak dr. Heller Bernát nyújtott róla és különösen a Goldzieher Ignáchoz való ifjúkori barátságról kegyeletes képet „Emlékezés Bacher Vilmosról“ című értekezésében.⁸⁶

A magyar vasutak építésénél mérnöki szaktudásával jelentős érdemeket szerzett Herzog Ödön és Goldzieher Mária gyermekei:

Róbert (szül. 1872), Margit (szül. 1875 márc. 28), dr. Blau Lajos, a budapesti Ferenc József országos rabbiképző intézet igazgatójának neje; Ilona, Kell Hugóné (szül. 1879, megh. 1902); Miksa (szül. 1884), a budapesti helyi érdekű vasutak igazgatója.

Herzog Róbert a kolozsvári kereskedelmi akadémia elvégzése után alkalmazást kapott nagybátyja brüsszeli bankházában; 1902-ben Mexikóban telepedett meg, ahol idővel a mexikói öböl Carmen szigetén híressé vált mintautletvényt létesített. A fiatalember rendkívüli szervező- és teremtőképességei felkeltették Mexiko-City hatóságainak figyelmét, úgyhogy amikor az amerikai Egyesült Államok befolyása érvényesülni kezdett Mexiko politikájában, államszolgálatra hívták meg. Főleg katonai-műszaki dolgokkal foglalkozott — az osztrák-magyar 32. gyalogezred tisztje volt —, időközben Francia- és Oroszország konzuli megbízottjaiként szerepelt. Mikor Villa és Zapada, a két rivális hadvezér-elnök polgárháborúba sodorták Mexikót, az amerikai Egyesült Államok protektorátusát bíró Zapadához csatlakozott, kinek seregében brigád-generális rangra emelkedett. 1916-ban a villaisták Mexiko városból kiszorították a zapadistákat, mire ezek onnan északra, a heigért USA segítőcsapatok felé húzódtak vissza. Zapadát

⁸⁵ Az 1927-ben 87 éves korában elhunyt Herzog Ödön-ről emlékezést írt leánya, dr. Blau Lajosné Herzog Margit a dr. Patai József szerkesztésében megjelenő Mult és Jövő folyóirat 1933. évi júniusi számában Jegyzet egy érdeklap-hoz címen.

⁸⁶ Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Évkönyve, 1934.

és vezérkarát — köztük Herzog Róbertet — Zakadékas városba csalták, ahol a Villáék legyilkolták.⁸⁷

Herzog Margit éleleszű, a zsidótárgyú tudományban elévülhetetlen érdemeket szerzett, férjének életrajzát dr Löwinger Sámuel tanár írta meg „Dr Blau Lajos élete és irodalmi munkássága“ dolgozatában (Budapest, 1936). Blau (szül. Putnokon 1861 ápr. 29, megh. Budapesten 1936 márc. 8) és Herzog Margit gyermekei: Dr Blau György (szül. Budapest 1894 ápr. 16) ügyvéd, az országos bíró- és ügyvédvizsgáló bizottság tagja, a magyar jogirodalom tekintélyes munkása, Vermes Oszkárné Blau Mária (szül. Budapesten 1895 június 14) és Breszlauer Arturné dr Blau Ilona tanárnő (szül. Budapesten 1896 június 14).

Goldzieher Edouard gyermekei: Marguéríte (szül. 1886 aug. 6), dr. Sadi Kirschen brüsszeli ügyvéd neje és Alice, William van Remoortel, a belga képviselőház radikális pártja volt tagjának felesége.

Goldziehereket már a múlt század harmincas éveiben magához vont Pest, amely attól az időtől fogva fejlődött rohamosan nagyvárossá, mióta II. József alatt zsidók gyökeret vertek benne.⁸⁸ 1831-ben Goldzieher Fülöp magántanító jött ide Pozsonyból — a Nátán Jakab-ághoz tartozott —, 1835-ben Goldzieher Mózes ügynök Köpcsényből,⁸⁹

A pozsonyi Goldzieher Fülöp Facsétre és innen Ó-Kanizsára húzódott, melynek temetőjében pihen feleségével, Krahl Klárával. Facséten született 1852 február 1-én Lajos fiúk (megh. Magyar-Pécskán, 1899 márc. 15), aki a szegedi gimnáziumban leérettségizvén,⁹¹ a bécsi egyetemre iratkozott, ahol orvosi diplomát nyert és a Rudolf-Stiftung asszisztense lett. Községi orvosnak választották Magyar-Pécskán, ahonnan messze földre terjedt egyéniségének és szaktudásának jóhíre. Dr. Goldzieher Lajos 1881-ben családot alapított Róth Mór szemlaki földbirtokos Malvina leányával (megh. 1913); gyermekeik: dr. Goldzieher Albert aradi ügyvéd, Márton kisjenői, Pál temesvári kereskedő.

A facseti Goldzieher Fülöp gyermekei voltak még: Albert, ékszerkereskedő Bécsben, Lujza, Fenster I. M. temesvári iparos felesége — gyermekei: Lajos, Magyar Államvasuti üzletvezetőhelyettes, dr. Ferenczi Izsó, államtitkár a magyar kereskedelemügyi minisztériumban, Gizella, Róth Pálné —, Róza, Perlfasser lugosi kereskedő, majd Oppenheim Jakab temesvári iparos felesége, kinek egyetlen leánygyermek Fodor Izsóné, Budapesten.⁹²

A Goldzieher nemzetség, melynek hajtásai Ausztria, Belgium, Cseh-, Franciaország, Észak- és Délamerika felé terjeszkedtek, a magyar ág kiválása után törzsével tovább gyökeredzett a hamburgi ősi talajban. A XIX. században a Győrött lakott Goldzieher Wolf Bécsbe költözött, utóbbi-

⁸⁷ Dr. Blau Lajosné Herzog Margit közlése.

⁸⁸ Domanovszky Sándor, József nádor iratai, I. köt. (Budapest, 1925), 437: Es kann E. M. nicht unbekannt sein, wie sehr die Königl. Freistadt Pest seit dem Jahre 1787 sowohl in Rücksicht seiner Grösse als auch des Handels und Verkehrs zugenommen habe.

⁸⁹ Fővárosi Levéltár, Intimata, Fasc. 6386, No. 165, 201. melynek zsidó községe tagjainak fokozatos elköltöztével összezsugorodott, elszegényedett és így a helység elvesztette régi jellegzetességét, kereskedelmi jelentőségét. A falu egykori mozgalmas életéből evvel kivesztek azok az érdekes viseletű zsidó alakok, akiket Pacsich János kapitány a XIX. század elején örökített meg a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában őrzött köpcsényi képsorozatán.⁹⁰

⁹⁰ Archaeologiai Értesítő, új folyam XXVII. köt. (Budapest, 1907), 345, VIII. tábla.

⁹¹ Löw Immánuel és Kulinyi Zsigmond, A szegedi zsidók (Szeged, 1885), 348.

⁹² A Goldzieher Fülöp és leszármazottaira vonatkozó adatok dr. Goldzieher Albert aradi ügyvéd tudósításából.

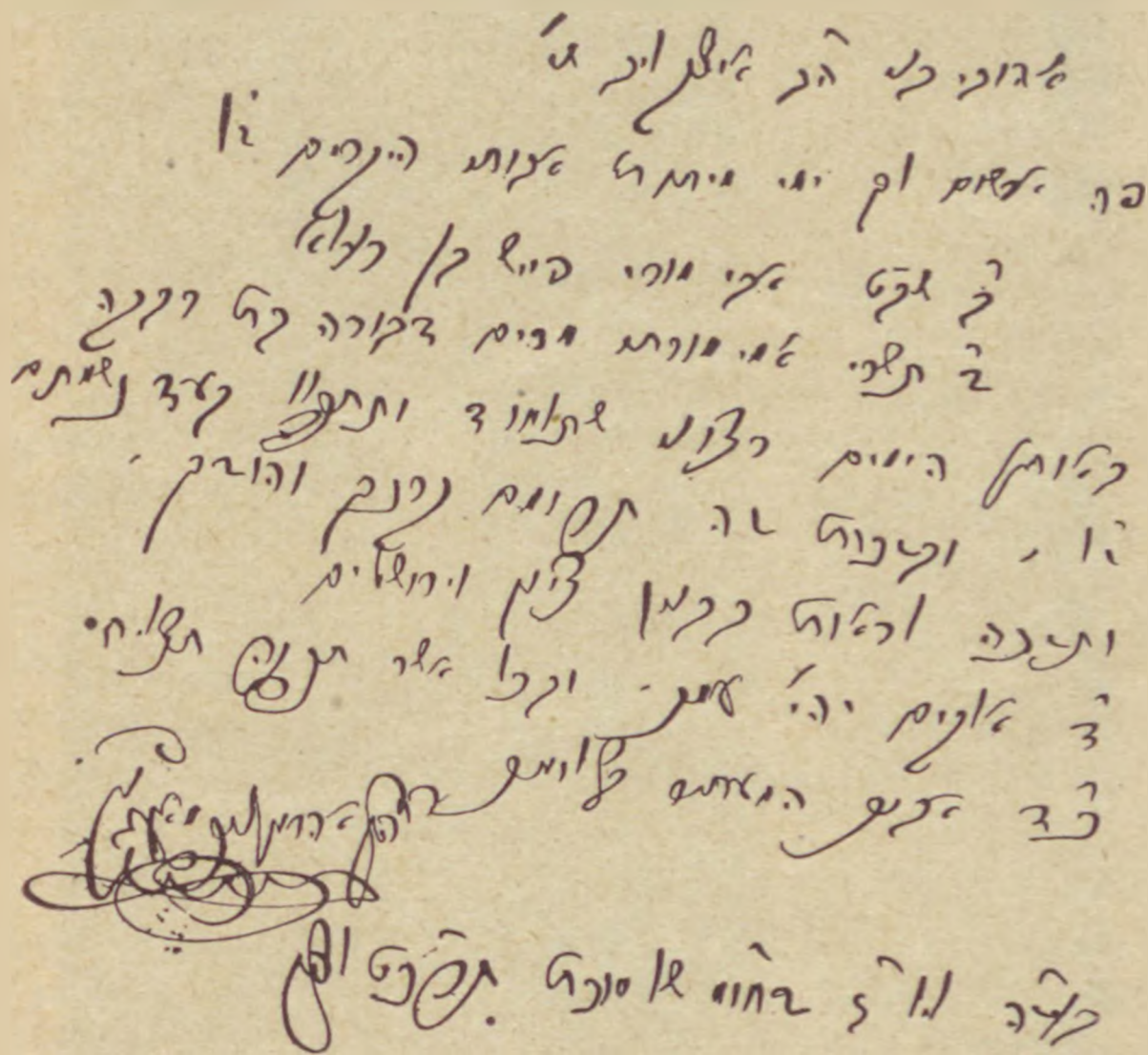
nak Adolf fia Hildesheimban és Róza leánya, férjezett Freudenbergné Berlinben telepedett meg.⁹³ Evvel a családdal Németországba kerültek ismét vissza magyar Goldzieherek. New-Yorkban él Charles Goldzieher, aki 1914-ben háborus témájú színdarabot írt és San Franciscóban Goldzieher ügyvéd.⁹⁴ Kétséges, hogy ezeket a hamburgi vagy a magyar Goldzieherekhez valamely vérségi kapcsolat fűzné.

Patinás család a Goldzieher-Goldziher, de nem anyyira idős volta az, amivel kitűnik, hanem avval a sajátosságával, hogy három századon át ellenőrizhetően a szellemi szférák felé húzott. Az emberi élet műhelyét és a vele összefüggő jelenségkomplexumokat figyelő tudománysszakok érdeklődésére tarthat számot ez az észlelet a családtörténetben. A család mindkét szárnyán, a magyaron és a külföldin, férfiak és asszonyok, akár nehéz volt a soruk, akár könnyű, a tudást, a műveltséget szomjazták és sokan lendülettel, teremtőerővel dolgoztak térségein. Az intellektuel jellegzetességű Goldzieher-Goldziher vérből valók és a vele egybeolvadtak közül többen a tudományos világ kiemelkedő alakjai, kiknek a tudományos kutatás, a tudomány kincseinek terjesztése, a szellemi látóhatár tágítása s az irodalom körül jelentékeny érdemeik vannak. Kevés családban található, ami a Goldziher aranyműves és utódjainak körében szembeötlő, hogy volt idő, mikor egyszerre a család öt tagja tanított a budapesti egyetem különböző fakultásainak katedráin.

A szellemi képességek gazdagsága a családban a XIX. század folyamán és azután, az örökléstan elméleteit igazolja. A tudós Goldzieher Vitus belházassága tudós eredetű feleségével tudományos hajlamú két fiút és néhány ilyen unokát váltott ki. De ily genealógiai megkötöttség nélkül is a tudomány képviselői s szenvedélyes művelői, a gondolat fáradhatatlan szántóvetői tekintélyes számban támadtak a családban, akik az elődöktől nyert fejlett szellemi erőt a következő nemzedékeknek adták át, hogy evvel az örökséggel a Goldzieher-Goldziher nemzetség régi fényét megtartsák és az emberi kultúra javát áldásosan szolgálják.

⁹³ Goldziher Ignác professzor hagyatékában talált levél alapján.

⁹⁴ Románné Goldzieher Klára közlése.

The image shows a handwritten document in Hebrew. The text is written in a cursive script. At the bottom, there is a large, stylized signature. The text appears to be a letter or a formal document, possibly related to the Goldziher family mentioned in the text.

Goldziher Adolf kérelme Ignác fiához, 1868. okt. 5-én, hogy nagyszülei halálának évfordulóját tartsa mindig kegyeletben. „S ennek érdemében emelkedni fog dicsőséged és látni fogod Cijon és Jeruzsálem felépülését.“